

שיחת מרן המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר שליט"א

מנהל רוחני דישיבת פוניבז'

המעמיד של עבודת ה' - מצווה ועושה

יחזקאל בן בוזי, השגות כ"כ גדולות וזה היה אפי' אצל הדרגות הכי נמוכות בכלל ישראל, וגם מה שכלל ישראל הגיעו שיכלו להראות באצבע "זה קלי ואנוהו" שהם ראו בחוש גילוי שכינה, ואח"כ הם ממשיכים עוד כל החמישים יום עד קבלת התורה שהם עלו ונזדככו ובזה הזמן הם קיבלו את המן ואת הבאר ואת השליו, וכמו שכתוב במדרש שכלל ישראל רצו שקבלת התורה תהיה מיד והקב"ה אמר להם שעדיין לא הגיע הזמן "התעדנו בני עדיין בעלי מומין הם" קודם אתם צריכים להתעדן ולהתרפאות מכל המומין שיש לכם ובודאי הכוונה למומים הרוחניים שדבקו בהם במצרים (כי מהמומים הגשמיים הם התרפאו בקבלת התורה) ובשביל זה הקב"ה נתן להם את המן שהמן זה "לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו" שזה מזון רוחני ועי"ז כלל ישראל הזדככו והתרפאו מכל המומים הרוחניים ואכ"כ היה את ה"ויסעו מרפידים" שהם יצאו מהרפיון שהיה בהם שרפו ידיהם מן התורה דהיינו שהם למדו את התורה שהיה להם אבל לא עם כל ה'ברען' וגם מזה הם יצאו "ויחננו במדבר" שכל עניני העולם לא תפסו אצלם, כל החניה שלהם היתה במדבר שהוא מקום שומם מכל הגשמיות ומכל עניני היישוב, "ויחן שם ישראל נגד ההר" כאיש אחד בלב אחד, כל כלל ישראל ששים ריבוא הגברים לבד מטף כולם רוצים את אתו דבר איך זה יכול להיות להיות הרי כשם שפרצופיהן אינם שווין כך דעותיהן אינם שוות, אלא שהם הגיעו לדרגה שכל הרצונות שלהם התבטלו מול הרצון הגדול של קבלת התורה וקבלת עול מלכות שמים, הרצון והתשוקה לזה עמד אצל כולם במקום הראשון ולכן גם אם לכל אדם יש דעה משל עצמו ויש חילוקים בין אחד לחבירו אבל יש איזה דבר שמאחד את כולם "כבוד שמים", ושם הם נמצאים בדרגות עצומות ומוקפים בענני כבוד מכל הצדדים, ועם כל זה עם כל הדרגות שהם התעלו עדיין היה צריך לבוא ולומר להם "אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים", הקב"ה לא אומר להם "אתם ראייתם אשר יצאתם ממצרים" או שאתם ראייתם איך כל העי"ז אין בה ממש ורק הקב"ה עושה את הכל והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אלא "אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים" את הפורענות שהיה למצרים על מה שהם עשו ואת העונשים והמידה כנגד מידה איך שהקב"ה העניש כל אחד בדיוק כפי מה שהוא עשה, אתם ראייתם שהעולם הוא לא הפקר, שיש דין ויש דיין והוא מעניש לעוברי מצוותיו וזה הפתיחה וההכנה לקבלת התורה "שכר ועונש", רק אחרי שרואים בחוש שכר ועונש שיודעים שאת כל מעשה האלוקים יביא במשפט ואין דבר נעלם ממנו רק אז שייך להמשיך לקבלת התורה כי "ראשית מצעדנו בעבודתו יתברך הוא האמונה בשכר ועונש",

גם כשאדם משיג ומבין בדעתו צריך שהוא יהיה מחויב
ועומד

השורש וההקדמה לעבודת ה' הוא האמונה בשכר ועונש.

ראינו בשבוע שעבר שהשורש וההקדמה לכל העבודה של האדם זה האמונה החזקה והחושיית בשכר ועונש, שהקב"ה משגיח על כל מעשי בני האדם ומשלם שכר לעושי רצונו ומעניש לעוברי מצוותיו ואין דבר שלא בא בחשבון ורק זה מה שמחזיק את האדם בשעת נסיון, וכמו שהבאנו שהנה כלל ישראל עומדים מוכנים לקבלת התורה אחרי שהם התחזקו ולמדו את האמונה מהמכות עד כדי שהם קיימו את הבקשה והציווי של משה רבינו שאמר להם "משכו וקחו לכם" - משכו ידיכם מעבודת כוכבים, מה שקודם לכן היה ברור לכולם וגם פרעה הבין את זה ש"הן נזבח את אלוהי מצרים לעיניהם ולא יסקלוננו" שלא שייך שהמצרים יעברו על זה בשקט שיזבחו להם את העי"ז מול העיניים, ועכשיו אף אחד לא מפחד ולא רק לקום לזבח אלא גם לקשור את הכבש למיטה כמה ימים קודם ואח"כ לצלותו והריח של הצליה יצא בכל מצרים ואח"כ לשחוט אותו ולאכול אותו, ובודאי שהיה צריך לזה מסירות נפש גם מפחד המצרים שזה סכנת נפשות ממש מה שהמצרים יכלו לעשות לכלל ישראל, וגם מצד כלל ישראל שאנחנו מוצאים שגם להם היה קשה לעזוב את העי"ז עד כדי שבשעת קריעת ים סוף המלאכים טענו "הללו והללו עובדי עבודה זרה", וגם אחרי זה כלל ישראל יצאו לדרך בלי להכין אוכל "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" משפחות שלמות וגדולות שכ"א מנו כמה וכמה ילדים שהרי נולד להם ששה בכרס אחת ועוד לקחו את כל הילדים של אלו שמתו במכת חושך, וכולם יוצאים למדבר שלי שום צידה, ואך אחד לא אמר איך נצא, או שנשאר עוד יום להכין אוכל לדרך ובמיוחד שפרעה אמר להם לצאת באמצע הלילה ומשה רבינו לא הסכים כדי שלא יראו כגנבים וא"כ מדוע שלא יחכו עוד יום, ובכל אופן שיכינו צידה לדרך, אף אחד לא חשב כזה דבר, מאמינים בני מאמינים בטוחים בהקב"ה שהוא ידאג להם, וזה בזמן שלא כמו שאנחנו כבר יודעים שהקב"ה הוריד להם מן, הם לא ידעו את זה ולא חלמו על כזה דבר ואפ"ה משה רבינו אמר לצאת כולם יוצאים "אין לנו אלא דברי בן עמרם", ברור להם שאת כל הבעיות והחששות שלהם הקב"ה יודע ולא עליהם מוטל לדאוג לזה, הם עושים רק מה שהקב"ה ציווה וזה היה הדרגה של כלל ישראל ביציאת מצרים,

גם בדרגה של כלל ישראל שעמדו לפני קבלת התורה היה צריך אמונה בשכר ועונש

ואח"כ זה ממשיך הלאה וכלל ישראל כל הזמן מתחזק ומתעלה באמונה עד שהם מגיעים לקריעת ים סוף ושם הם רואים ניסים פי כמה וכמה כמו שאנחנו אומרים בהגדה 'על הים לקו חמישים מכות' או 'מאתים וחמישים מכות' ואת כל הגילויים הגדולים שהיה להם בקריעת ים סוף שראתה שפחה על הים מה שלא ראה

פתחון גם כלפי השותף שלו, א"א לדעת איך זה יחזיק, ואפי' כלפי דור דעה, אוכלי המזן, יוצאי מצרים, מקבלי התורה, עדיין צריך עוד שמירה ע"י הזכרון של "שכר ועונש" "כפה עליהם הר כגיגית אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו... כשהגיע התכלית של הבריאה וכל כלל ישראל מקבלים על עצמם "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" ומכאן זה הם זוכים לכתרים והם יוצאים לגמרי מכל גבולות הטבע "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם" שהמציאות של כלל ישראל נהפכה לנצחית ופקע מהם כל הזוהמה מחטא אדם הראשון ולכן לא שייך בהם מציאות של מיתה כי אין בהם את הפירוד של הגוף מהנשמה עד כדי שבשמים מתפעלים מהם ושואלין "מי גילה רז זה לבני" איך זה יכול להיות שכלל ישראל משתמשים ברז של מלאכי השרת שכל המציאות שלהם היא לעשות רק את מה שהקב"ה רוצה, ולכל זה כלל ישראל הגיעו ע"י שהם הבינו את האמת האמיתית שמה שמחזיק את הבריאה ומקיים אותה וכל האושר והנצחיות שאפשר להשיג זה רק ע"י התורה, ומכאן התורה הם הגיעו להכרה ברורה ובהירה שאין שום קיום לכל העולמות בלי התורה, ונחשוב רגע, כל אחד יודע שהקיום של האדם הוא רק ע"י מזון, והגוף לא יכול להתקיים בלי מזון, וגם אם אנחנו לא מבינים איך זה בדיק פועל אבל זוהי מציאות ברורה שרק ע"י שאדם אוכל יש לו כח לחיות, וכי שייך שמישהו יבוא ויאמר אני לא אוכל את הפרוסה הזו עד שאני מבין איך היא מבריאה את הגוף, ודאי שלא, כיון שבמציאות הוא רואה שזה ככה ומה שייך לזה שהוא לא מבין את זה, ואותו דבר גם עם הנפש גם הנפש של האדם צריכה מזון וגם כל העולמות צריכים מזון והמזון שלהם זה התורה וכלל ישראל עומד עכשו לקבל את זה שמעכשו הם אלו שידאגו לקיום של כל העולמות, וכי שייך שמישהו יאמר שעד שאני לא מבין איך זה עובד אני לא יקיים את חובתי ומצוותי, ודאי שלא, כיון שברור שזה המציאות אף אחד לא עושה חשבון אם זה מתאים לי ואם אני יכול או אוכל ואם זה לא מידי קשה וכיוצ"ב, לדרגה הזו כלל ישראל הגיעו בקבלת התורה, הם הבינו והשיגו בחוש שהתורה היא המזון של כל העולמות ולכן כולם קיבלו ע"ע ואמרו ביחד "נעשה ונשמע",

כפה עליהם הר כגיגית" - שכר ועונש

וגם אחרי שכלל ישראל הגיעו לדרגה הזו עדיין היה חסר משהו, וקבלת התורה התעכבה, ומדוע, אומר הפסוק (יט, יז) "ויתיצבו בתחתית ההר" - "מלמד שכפה עליהם הר כגיגית" ולא רק זה אלא היה שם דיבור בלשון חמור "אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם" - רש"י, פלאי פלאים, כלל ישראל נמצא בשיא הדרגה כמו מלאכים, ושם צריך לכפות עליהם הר כגיגית, מה צריך את זה, וכי למישהו היה הר"א לא לקבל את התורה, וכי למישהו היה חסר בהשתוקקות וברצון לקבל את התורה, וא"כ מדוע היה צריך לכפות עליהם הר כגיגית,

הנה לפנינו שגם אחרי שברור לאדם בצורה הכי ברורה שיכולה להיות ובדרגה הכי גבוהה והוא משיג בחוש את הדברים עם כל זה כל זמן שאדם נמצא כאן בעולם יש לו שותף שנמצא בתוכו שלא שייך לסמוך עליו ולקבל את הבטחותיו בלעדיו, והשותף הזה הוא הגוף החומרי,

שפת הגוף הוא שכר ועונש

אדם מורכב מגוף ונשמה, וזה שהנשמה מבינה ובשכל הוא מבין לגמרי והוא רוצה את זה ומסכים להתחייב וצועק בכל ליבו "נעשה ונשמע", זה לא אומר שגם הגוף שלם עם זה, תמיד צריך ויש מקום לחשוש שפתאום יתעורר ה"פן ינחם העם" ולכן מי יודע אם גם בנסיון שיבוא מחר או לאחר זמן הוא יעמוד, כל זמן שאדם שוכן שותף חומר, שיש לו את הגשמיות, אז אם לא יתנו

וגם אצל מלאכי השרת אנחנו מוצאים את זה, ואע"פ שזה ברור שאין לנו השגה בדברים האלו אבל בשירה שלהם שאנחנו אומרים כל יום בברכות יוצר הסדר הוא "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים" ורק אח"כ "להקדיש ליוצרים בנחת רוח" דבר ראשון זה קבלת עול מלכות שמים, ובלי זה לא יהיה שייך 'להקדיש ליוצרים' הנחת תפילין ביד שמאל לזכרון ליד החזקה - שכר ועונש

וזה מה שהבאנו את האן החיים שביאר שהנחת תפילין היא ביד כהה דווקא כדי שנזכור את היד החזקה שהקב"ה עשה במצרים ואת כל העונשים שהקב"ה נתן להם על מה שהם עשו לכלל ישראל וזה ע"י שנניח את התפילין ביד שמאל שזה כנגד מידת הדין והגבורה וכל יום נזכר בזה שהקב"ה גומל טוב לשומרי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו ונתחזק בהתבוננות בשכר ועונש זה מה שיביא את ה"למען תהיה תורת ה' בפיך", הנה לפנינו שרק התחושה החזקה בשכר ועונש יכולה להביא את האדם לדרגות ולא דברים אחרים, שהרי הקב"ה יכל לתת לנו מצוות לזכרון כל הניסים שהיו במצרים או את כל הגילויים העצומים שהיו אחרי זה ואעפ"כ נצטוונו ראשית לזכור דווקא את השכר והעונש, כי רק האמונה בשכר ועונש מביאה את האדם להצלחה אמיתית שיוכל לעמוד גם בזמנים קשים, וזה גם מה שאנחנו אומרים כל יום ב'וישע ה'" וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו", קודם נוצרה היראה,

שלו, שמרן הרה"י זלה"ה כתב שע"י ר" ישראל התקיימה ההבטחה של "לא תשכח מפי זרעו" ע"י המוסר שהוא הכניס והחדיר בישיבות הק' ובלי זה חס ושלוש.... לראות איך שהמוסר יכנס ויחדור בלב, את הצורה והניגון של לימוד המוסר "בשפתיים דולקות ובציורים חיים"

יראת שמים נותנת שמחה לאדם ולא עצבות ופחדים

וצריך לדעת דבר חשוב שלא כמו אלו שחושבים שיראת העונש זה עצבות ופחדים אלא אדרבה בפסוק במשלי (י, כז) כתוב "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה", ורבינו יונה מפרש "הדאגות מחלישות הכח ומקרבות קץ המוות, ויראת השל"ת והדאגה על העוונות וחסרון עבודת אלוקים לא תקצר את הימים", יראת ה' זה דבקות בהשגה בבורא עולם זה שמחה ולא פחדים, המסילת ישרים בהקדמה מלמד אותנו איך מבינים את הפסוק "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'" דבר ראשון מנסים להבין מה שלא כתוב ולא רק מה שכתוב, שהרי הפסוק בא להפקיע כאן משהו, וכך הוא כותב "אינו אומר אז תבין פילוסופיה, אז תבין תכונה, אז תבין רפואה אז תבין דינים אז תבין הלכות אלא "אז תבין יראת ה'" הרי לך שלהבין היראה צריך לבקש אותה ככסף ולחפש אותה כמטמונים". יותר מהלכות ויותר מדינים שכ"א מבין שבשביל ללמוד ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא צריך הרבה לעבוד ולהזיע אבל יותר מזה צריך לעבוד בשביל להבין יראה "אז תבין יראת ה'" אם אין לאדם את החיפוש ואת הביקוש ואת הרצון והתשוקה להשיג יראת ה' הוא לא יצליח להבין, אדם שיודע שיש מטמון הוא מחפש בכל כחו ולא מתייאש והוא לא מתעייף, וגם כשמתעייף הוא ממשיך עוד ועוד, אם נבין את זה שביראה זה המפתח להכל אז נבקשנה ככסף וכמטמונים נחפשנה, ואז נבין יראת ה' ולא רק יראת ה' אלא גם את התורה ואת דיניה ואת החכמה אבל כל זה רק כשיש את התשתית של יראת ה' וזה מגיע רק ע"י חיפוש וביקוש ותאוה להבין, אז תשיג את היראה!

כל המעלות הם מעלות רק אם יש יראת שמים

וזה מה שהגמ' בשבת (לא). אומרת מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת" אמונה זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפ"ה אם יראת ה' היא אוצרו אין ואי לא לא, כשאדם מגיע לדין שואלים אותו קבעת עיתים לתורה וכו' ואפ"ה אם יראת ה' היא אוצרו אין ואי לא לא, אם יש יראת ה' אז כל המעלות האלה 'מויראדיק' אבל אם אין יראת ה' אז אין על מה לבנות, "אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם" כשאדם יודע שהוא מוכרח אז הוא יעלה ויצליח, עד כמה שנצליח להחדיר לעצמנו שאנחנו מצוים ועושים (ואין זה סותר לברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו) ונלמד את יראת העונש אז אנו נעלה ונתעלה.

החזיק באמונה שיש דין ויש דין ורק אח"כ "ויאמינו בה' ובמשה עבדו",

אנחנו אם היינו רואים את המפלה של כאלו רשעים ורוצחים היינו עושים סעודה גדולה ושרים ורוקדים עוצו עצה... או דברים אחרים מהסוג הזה, אבל כאן נאמר שכלל ישראל ראה והבין רק דבר אחד שיש שכר ועונש איך שהקב"ה מדקדק על כל דבר "וייראו העם את ה'" אומר התרגום "ודחילו עמא" הם התמלאו פחד ויראה מהקב"ה הם הבינו ששום פעולה ומעשה לא הולך לאיבוד גם מה שכבר עבר מזמן ונראה כאילו זה אבד, וע"י שהם הבינו את זה הם האמינו בה' ובמשה עבדו ואז פרצה מהם השירה,

יראת העונש מחלישה לאדם את הרצונות והתאוות של

החומר

והסיבה שדוקא יראת העונש היא זו שמביאה את האדם לכל הדרגות ולכל העבודות השם, מסביר ר' אייזיק שר ז"ל שהיראה מחלישה לאדם את כל הרצונות והתאוות, אף אצל אדם שאין לו כוחות נפש ואין לו את הגדלות להלחם אם יצרו העצה בשבילו היא להתחזק ביראת העונש רק זה השפה שהגוף החומרי שלנו קולט וזה מה שפותח לאדם את ההבנה ואת השכל למצוא את הדרך להתגבר איך להתגבר על הרצונות הלא נכונים זה הכח של יראת העונש. וכך כותב ר' ירוחם (בדעת חכמה ומוסר אות קפח) "הכל בידי שמים - היינו כל שלמות האדם, חוץ מיראת שמים - היינו שתחילת האדם מתחלת רק מיראת שמים, היינו אם אחר כל החכמה והתבונה מתחלת באדם יראה בזה ניכר כי כל הענינים נכנסו בקרבו ומזה הוא משיג יראה וזהו בידי אדם היינו שהתחלת האדם - הוא בעצמו הינהו רק מיראה וזהו התחלת האדם", ודבריו הם מאד עמוקים אבל על כל פנים זה אנחנו רואים שעיקר האדם וההתחלה של כל העבודה זה היראה ובלי זה גם אם יהיה לאדם חכמה ותבונה ועוד מעלות אין זה סוף פסוק, רק אם היראה חדרה באדם עצמו זה נחשב שהוא נתעלה והצלית, והוא ממשיך שם "ובזה מבואר ענין וייראו העם את ה' ויאמינו וגו' היינו שאף אחר שראו כל הניסים והנפלאות אכן אין זאת יראה כי אם אחר שראו היד הגדולה וזה שכר ועונש, אז השיגו יראה, ותיכף אחר היראה השיגו אמונה, הם יכלו לראות חוויות נפלאות, אבל רק היראה העמידה אותם והביאה אותם ל"ויאמינו בה'", וזהו "גדולה הסרת הטבעת וכו' ממ"ח נביאים (מגילה י"ד), שהמ"ח נביאים הביאו את כלל ישראל לדרגות עצומות, אבל עדיין לא היה חדור בהם בעצמם, זה לא נכנס בפנימיות האדם, רק השכר ועונש מעמיד את האדם ומפתח אצלו את ההבנה ואת החכמה,

הרמב"ם כותב בספר המצוות שהחיוב של היראה הוא "שנירא ביראת עונשו בכל עת" בכל הזמנים ובכל הדרגות תמיד צריך להתחזק ביראת העונש, ועלינו להכיר טובה לר' ישראל נ"ע שהיום הוא היאר-צייט

נערך מתוך שיחה שנאמרה בישיבת פוניבז' ביום ג' כה שבט תשע"ז

י"ל ע"י מכון שערי המוסר ניתן לקבל גם בדוא"ל בכתובת a05202020@gmail.com

הוצאת השיחה לשבוע זה נתרם לע"נ ר' בנימין זקרי ז"ל - סאן פאולו - ברזיל

נתרם ע"י בתו מרת דינה ברגר תחי' - שוויץ